

УДК 711

к.т.н., доцент Голик Й.М.,
к.е.н. Климко Т.Ю., Несух М.М.,
ВДНЗ «Ужгородський національний університет»

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОСЕЛЕНЬ, ЯКІ РОЗВИВАЮТЬСЯ ПОБЛИЗУ РІЧОК В ЗАКАРПАТСЬКІЙ СУБРЕГІОНАЛЬНІЙ МІСТОБУДІВНІЙ СИСТЕМІ

Розглядаються проблеми соціально-економічного розвитку поселення, які сформувалися поблизу річок, проводиться аналіз інвестиційних потоків в монофункціональні поселення субрегіональної містобудівної системи.

Ключові слова: монофункціональні міста, інвестиції, містобудівна система.

Гідрографічна мережа річок Закарпатської субрегіональної містобудівної системи відіграє важливу роль не тільки у формуванні ландшафту поселень, утворенні зон рекреації, але й в формуванні функцій поселення, розвитку планувальної структури поселень. Будівництво мостів, тунелів, комунікацій, доріг та інші великомасштабні роботи в поєднанні з неорганізованим рекреаційним навантаженням є причиною не лише ускладнення екологічної ситуації і санітарно-біологічної ситуації в місті чи поселенні, але і збільшення випадків підтоплення територій або їх осушення, а також інших несприятливих наслідків порушення гідрографічної мережі регіону. Відсутність необхідної інформації і належного моніторингу за поселеннями вздовж водних об'єктів регіону дозволяє упорядкувати використання їх територій, розробити екологічно безпечні нормативи, залучити інвестиції.

Порівняльний аналіз даних, одержаних за різні роки, дозволить оцінити динаміку процесів підтоплення та осушення, виявить негативні зміни, що виникають під впливом антропогенних дій, розробити унікальні моделі функціонально-планувальних структур поселень, які сформувалися біля річок і водойм, знайти ефективні моделі інвестування щодо розвитку даних територій, виявити шляхи їх профілактики та усунення проблем.

Як відомо, територія Закарпатської субрегіональної містобудівної системи поділяється на гірські і передгірно-рівнинні території.[3] У свою чергу річки системи поділяються на річки із гірським та передгірно-рівнинним режимами.(рис.1)

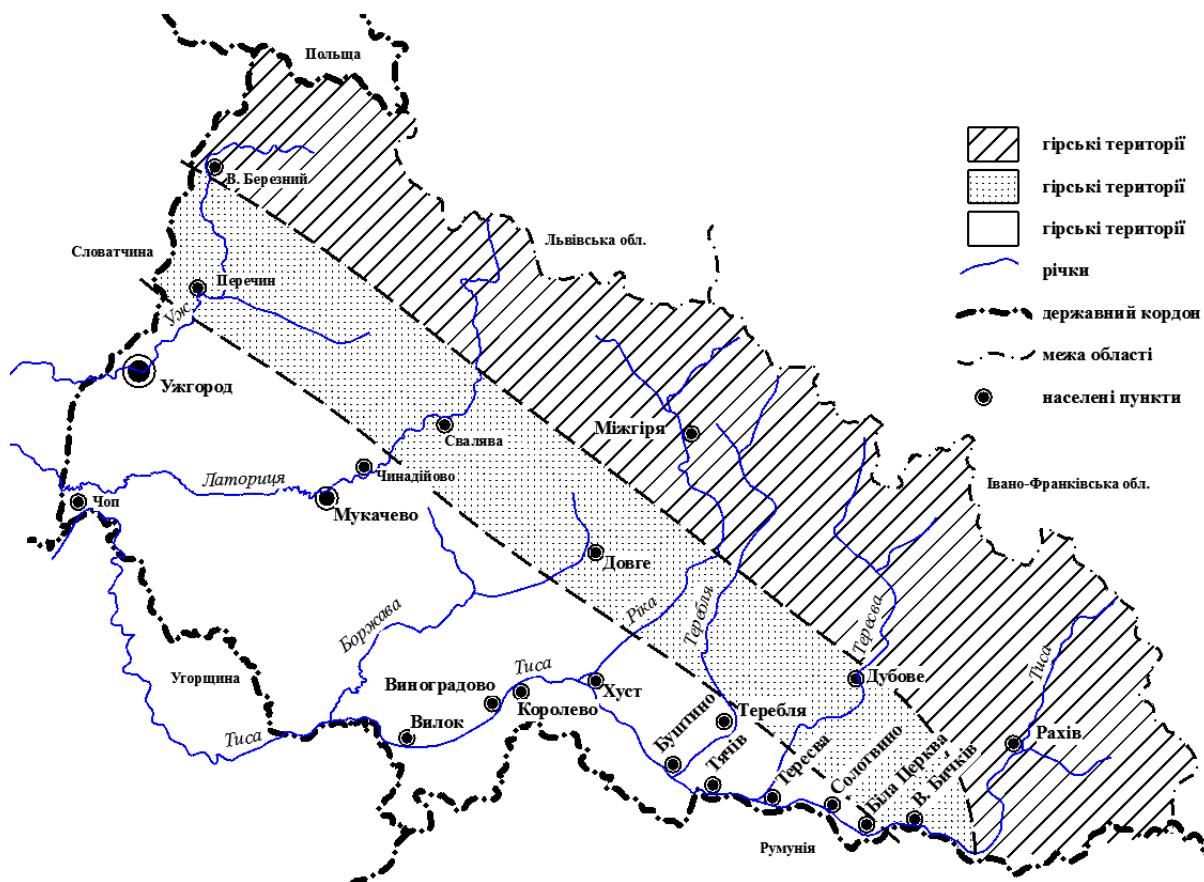

Рис. 1. Схема розміщення малих поселень, які сформувалися вздовж річок на території Закарпатської субрегіональної містобудівної системи

В основному міста і поселення Закарпатської субрегіональної містобудівної системи, є гірськими та передгірно-рівнинними і можна їх віднести до монофункціональних.[1] А саме: на річці Уж – м. Великий Березний та Перечин; р. Латориця – м. Свалява; р. Ріка – м. Міжгір'я; р. Тиса – с.м.т. В.Бичків, м. Рахів, Солотвино, Тячів, Королево, Вілок, Біла Церква; р. Боржава – Довге; р. Тересва – Дубове, Тересва; р. Теребля – Буштино.

Монофункціональні міста посідають важливе місце у структурі міських поселень і селищ регіону. Поряд з цим обмежені можливості економічного розвитку внаслідок вузької виробничої спеціалізації, а також недосконалість податкової системи, зумовлюють наявність низки проблем, що перешкоджають створенню сприятливого життєвого середовища у таких поселеннях.

Проблеми соціально-економічного розвитку міст Закарпатської регіональної містобудівної системи, які розвиваються на берегах річок.

У сфері структури економіки:

- підвищена залежність соціально-економічної ситуації у місті та наповнення місцевого бюджету від фінансово-економічного стану містоутворюючих підприємств;
- низька інвестиційна привабливість міст та інноваційна активність містоутворюючих підприємств.
- низький рівень підприємницької активності населення;
- неефективна спеціалізація малого бізнесу.

У сфері трудових ресурсів та ринку праці:

- для монофункціональних міст характерна специфіка трудових ресурсів;
- у більшості монофункціональних міст, соціально-економічна ситуація ускладнюється високою часткою пенсіонерів;
- низька мобільність та вузька спеціалізація робочої сили призводить до посилення територіальних диспропорцій на ринку праці.

У сфері забезпечення життєвого середовища:

- низький рівень розвитку соціальної інфраструктури;
- значні обсяги незавершеного будівництва об'єктів соціальної інфраструктури та кризовий стан житлово-комунального господарства;
- несприятлива екологічна ситуація, що визначається, передусім, шкідливим характером діяльності містоутворюючих підприємств;
- погіршена криміногенна ситуація внаслідок звужених можливостей організації дозвілля мешканців, фізично та психологічно складних умов праці та посиленої соціальної напруженості через активізацію проявів кризи.

Це все призводить до того, що містобудівна система (Закарпатська область) за інвестиційною привабливістю знаходиться на 23 місці серед областей України. За рівнем залучення інвестицій в основний капітал Закарпатська область посіла в 2009 році 22 місце залучивши 1 915 млн. грн. інвестицій (за той же період м.Київ залучило 28 228 млн. грн. інвестицій в основний капітал).

На рис. 2 показано ретроспективний аналіз обсягів інвестицій в основний капітал по районах, де домінують малі монофункціональні міста та порівняно з обсягами інвестицій в найбільші міста Закарпатської області (м.Ужгород, м.Мукачево та м.Хуст).

Сумні наслідки інвестиційної політики, що не враховує специфіку розвитку монофункціональних міст зокрема та Закарпатської області в цілому, представлені на рис. 2. В ньому наведені співвідношення індексів інвестицій в основний капітал по районам містобудівної системи з домінантністю монофункціональних міст за 1990 та 2010 рік.

Індекс 1990 року взятий у всіх випадках за 100 відсотки.

При розробці програми розвитку малих міст необхідно запровадити класифікацію щодо монофункціональних поселень в Закарпатській субрегіональній системі, залежно від типу та ступеня спеціалізації з поділом на такі групи: [2]

монооб'єктні міста – наявність одного потужного міста та бюджетоутворюючого підприємства, переважно видобувної або енергетичної промисловості, частка якого у матеріальному виробництві становить понад 80 %;

монопрофільні міста – наявність кількох підприємств однієї або суміжних галузей, частка яких у матеріальному виробництві становить понад 60 %; міста з невизначеним профілем – наявність кількох невеликих підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, транспортних вузлів тощо, частка жодної з галузей у матеріальному виробництві не перевищує 50 %.

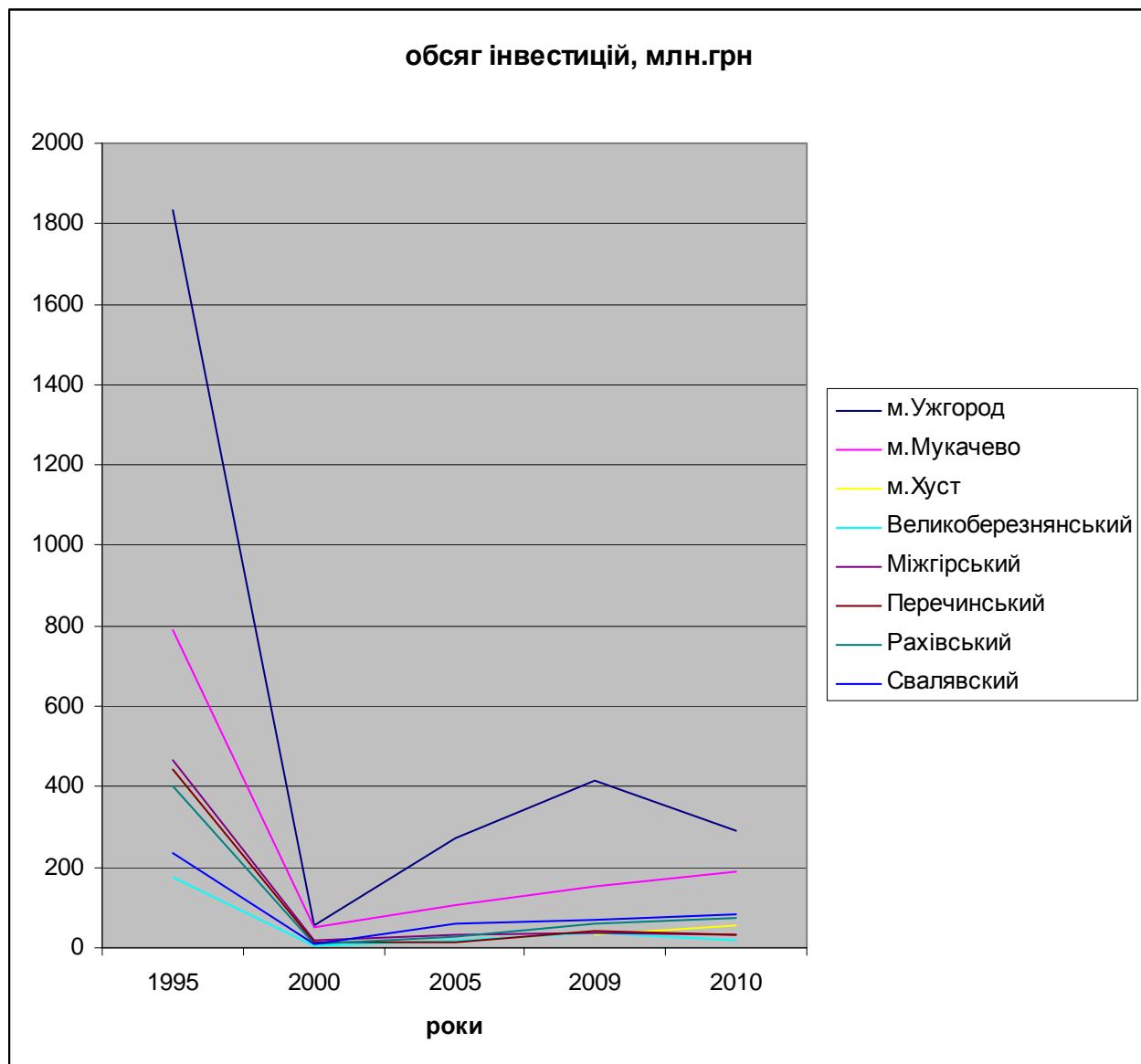

Рис.2. Ретроспективний аналіз обсягів інвестицій

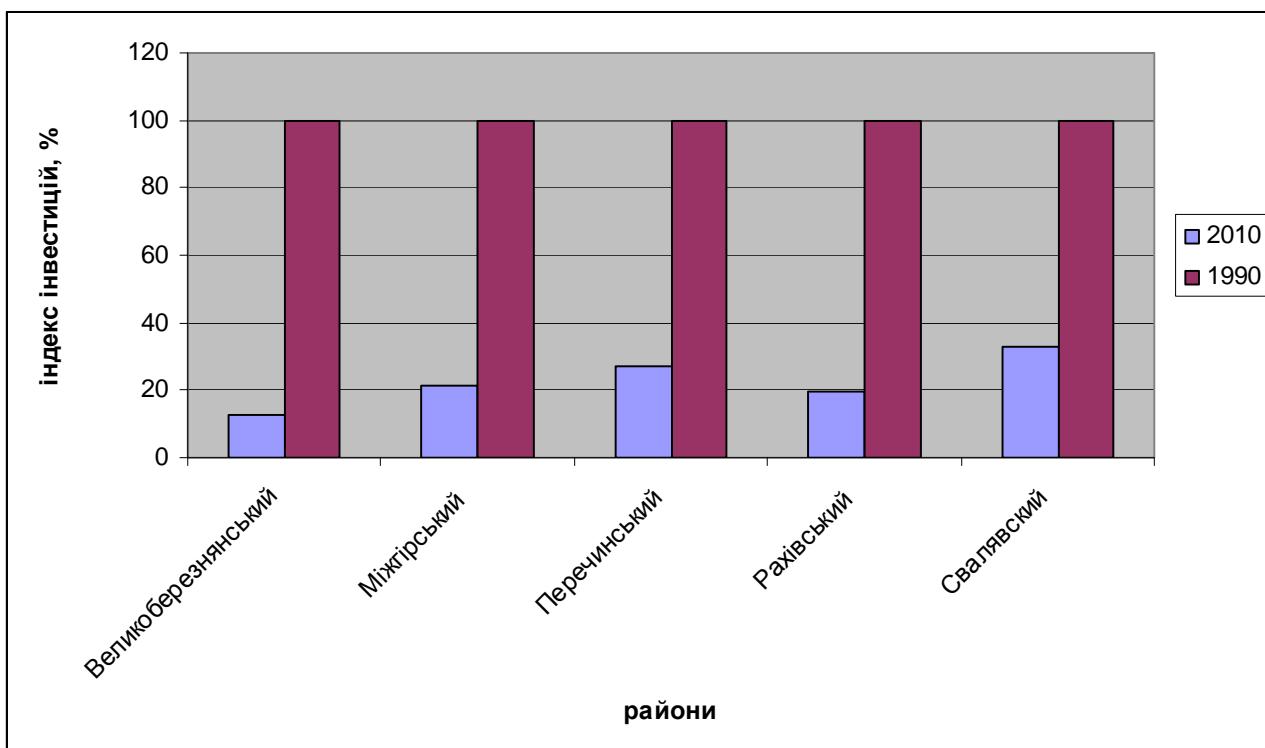

Рис. 3. Розподіл інвестицій в Закарпатській області

Такий поділ дасть можливість визначити цільові пріоритети економічного розвитку для кожної із зазначених груп міст. Так, наприклад, для міст з невизначенним профілем (до цієї групи можна віднести основну частину малих поселень, які розвиваються вздовж річок, рис 1.) це:

- фінансове оздоровлення та підтримка містоутворюючих підприємств;
- розвиток малого підприємництва, нових форм економічної активності населення, самостійної зайнятості;
- підвищення мобільності робочої сили, професійна перепідготовка.

Література

1. Постанова кабінету Міністрів України «Про основні напрямки забезпечення комплексного розвитку малих монофункціональних міст» // від 17.03.2000р. №521
2. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» // від 4.03.2004 №1580-IV

3. Голик Й.М., Несух М.М. «Вплив водойм на формування функціонально-планувальної структури поселень Закарпаття» - К.; КНУБА Містобудування та територіальне планування. № 40 ч.1. 2011. – с. 284-289.

Аннотация

В статье рассматриваются проблемы социально-экономического развития селений, сформировавшихся возле рек. Анализируются инвестиционные потоки в монофункциональных селениях субрегиональной градостроительной системы.

Annotations

The paper addresses the problem of socio-economic development of settlements, which formed near the rivers, the analysis of investment flows in sub-urban settlements monofunctional system.